

Публично изказване по граждански проблем

21.12.2019, 10:50 ч.

ПУБЛИЧНО ИЗКАЗВАНЕ ПО ГРАЖДАНСКИ ПРОБЛЕМ

Ситуацията на общуване при публичното изказване има някои особености: **говорещият** поставя пред събралата се общност някакъв важен за нея проблем, който трябва да се реши; **слушащите** са заинтересувани от решаването на проблема; **целта** е не само да се намери решение, но и да се мотивира публиката да пристъпи към конкретни действия. От друга страна обаче, същината на проблема, чието решение се търси, може да промени тази обща характеристика.

► Ако поставеният на обсъждане проблем **е морален**, тогава неизбежно опираме до въпроса за доброто и злото, което означава, че говорещият трябва да въздейства не само върху разума на своите слушатели, но и върху чувствата им – да ги въодушеви, да ги „подгрее“ до възможно най-силна емоционална реакция, така че те да бъдат силно мотивирани за предприемане на действия.

► Ако въпросът, поставен на обсъждане, има **житейски** характер, тогава ситуацията се променя. В този случай основната задача както на говорещия, така и на слушащите е да се намери решение на вълнуващия ги въпрос, който в повечето случаи има подчертано практически характер. Затова тук ударението ще падне не върху въодушевяването и емоционалното „подгръвяне“ на публиката, а върху разностранното разглеждане на проблема и задълбочената аргументация на всички възможни решения, така че да се намери най-доброто.

► Ако обаче въпросът, поставен на обсъждане, има **граждански** характер, тогава говорещият ще трябва по необходимост да съчетае изискванията, произтичащи от предходните две ситуации. Гражданският проблем, за разлика от моралния, не е свързан с универсалните проблеми на доброто и злото, а е някое конкретно нарушаване на принципите, върху които е изградено гражданското общество. Затова, подобно на решаването на житейските проблеми, и тук задачата на говорещия и слушащите е да намерят решение на възникналия казус – някое конкретно потъпкване на гражданските права, на демократичните принципи, на обществената справедливост. И затова задачата на публичното изказване е да представи възможно решение на проблема. От друга страна обаче, това решение трябва да се реализира на практика, т.е. гражданите трябва да напуснат своето делнично битие и да се включат в активна гражданска борба. Известно е, че повечето революции и големи граждански вълнения започват именно като опит за решаване на някой остър граждански проблем. А това означава, че задачата на публичните изказвания по техен повод е свързана не само с предлагане на решение, но и с емоционалното въодушевяване на аудиторията, с превръщането ѝ в активна гражданска сила.

Както и при публичното изказване върху морален проблем, **говорещият** не може да бъде обикновен човек, а такъв, който се ползва със заслужен **авторитет** в общността. И този авторитет се дължи на конкретни негови действия, извършени още преди изострянето на ситуацията. Само тогава аудиторията ще вярва на говорещия и ще възприема думите му като истина, която да следва.

Гражданският проблем обикновено възниква по време на делничното битие на хората – те

усещат несправедливостта в нормалния си живот, когато са разделени по работните си места и семействата си. В един момент обаче положението се изостря дотолкова, че те спонтанно решават да излязат на улицата и да се обединят. Именно тогава идва времето на публичните изказвания, една от чиито задачи е да се превърнат отделните хора в **общност**, способна да предприеме активни действия за решаване на възникналата ситуация. Ролята на **слушач** при публичните изказвания по граждански проблем се изпълнява именно от такава общност. А известно е, че събраните на едно и също място хора чувстват, преживяват и реагират по различен начин, отколкото ако са сами. Успехът на говорещия много зависи от способностите му да улавя настроенията на множеството и да ги направлява.

Обикновено публичните изказвания се правят в **специално време** и на **специално място** – нужно е хората да са се събрали мотивирано. При публичните изказвания, свързани с решаване на граждански проблеми, това обикновено са митинги или протестни събрания, при които се проявява гражданската активност на хората. Говорещият ще има успех, ако успее да използва емоционалната енергия на събралите се и да я насочи в нужната посока.

Особеностите на ситуацията, в която възникват публичните изказвания по граждански проблеми, в голяма степен определят и тяхната структура.

Тъй като хората обикновено се събират по някакъв конкретен повод, най-добре е говорещият да започне именно с него. След това обаче трябва да се продължи с изброяването и на други подобни конкретни прояви на обсъждания граждански проблем, за да се открие закономерност. Едва тогава може да се направи обобщение и поставеният проблем да се формулира като теза. Но тъй като целта на изказването е да се намери решение на проблема, първата задача на говорещия, след като е установил проблема, е да посочи причините, които са го породили, и условията, които му позволяват да се прояви. Когато тези неща се изяснят, решението ще се появи само, защото ще дойде с отстраняване на причините.

Така очертаната структура позволява да се реализира практическата цел на изказването. То обаче има и още една - да ангажира емоционално участниците в събитието и да ги мотивира да се включат активно в борбата за решаването на проблема. Това означава, че говорещият трябва да използва реторически похвати и изразни средства, които да наситят речта му с емоционален заряд. А също така и да намери такава формулировка, която да се превърне в лозунг на активното гражданско движение. Без да се постигне това, изказването бързо ще се забрави и ще остане без последствия.

Нека сега се опитаме да изградим едно публично изказване по конкретен граждански проблем. Да си представим следната ситуация:

Казахме вече, че граждански проблеми възникват тогава, когато някое от неотменимите права на човека и гражданина бъде нарушено – не всички са равни пред закона, нарушена е социалната справедливост, държавата е упражнила насилие спрямо гражданите и др. под. Както знаем, идеята за правата на човека и гражданина се появява по време на Просвещението и се закрепва в специални документи. Самите права обаче не започват да действат автоматично. Повече от два века хората с непрестанни борби успяват да ги отвоюват и да ги превърнат в обществена практика. Така че днес все по-рядко ще се сблъскаме с непосредствено нарушаване на гражданските ни права. Това обаче не означава, че проблеми няма. Така например все по-често се

случва групи хора да излизат на протести по един или друг повод. За разлика от миналото, когато подобни протести са били смазвани със сила, днес тактиката е друга. Всяка вечер чуваме по телевизията някой от управляващите да казва, че няма нищо лошо в това, че гражданите протестират. Това било тяхно свещено право. В повечето случаи обаче резултатът от протестите е съмнителен. Използват се различни начини, за да се докаже, че ситуацията, срещу която хората се бунтуват, е напълно законна. За целта се цитират съответните членове, параграфи и алинеи. Проблемът обаче е в това, че това е само **буквата** на закона. А още родоначалникът на просвещенските идеи за разделението на властите и за равенството на хората пред закона - Шарл дьо Монтескьо – беше развил тези свои идеи в книга, озаглавена „Духът на законите“. В наше време разминаването между буквата и духа на закона става много сериозен граждански проблем, с който се срещаме почти всеки ден по различни поводи.

Представи си, че ти самият също си станал жертва на някакво превратно тълкуване на закона – пострадал си например в катастрофа, но другият участник има солидни връзки или дебело портмоне и в резултат на това полицията посочва теб като виновник за произшествието. Крещяща несправедливост! Започваш да търсиш правата си, но навсякъде вдигат рамене и ти казват, че законът бил такъв. Какво да правиш? След дълго обмисляне решаваеш да споделиш болката си в някоя от социалните мрежи. Оказва се, че не си единственият. Скоро групата ви нараства значително. Тогава ти хрумва идеята, че трябва да се съберете и да организирате движение, което да направи вашите проблеми видими. Само така ще преодолеете лицемерието на властниците и обществената апатия. Предлагаш идеята си в мрежата и тя среща гореща подкрепа. Решавате да се съберете и да изразите гласно своите искания. Но тъй като идеята е твоя, пък и ти си бил най-активен в организацията, се оказваш в ролята на лидер. А лидерът има задача да произнесе слово пред събралите се. Как ще го построиш?

Най-напред ще посочиш **повода**, по който сте се събрали. За да бъдеш пределно конкретен, трябва да посочиш няколко от най-красноречивите примери за разминаване между буквата и духа на законите, водещи до усещането за крещяща несправедливост. Така, освен че ще убедиш слушателите си, че не говориш празни приказки, ще ги и заредиш и емоционално, защото всеки от примерите ти е свързан с нечия човешка съдба.

След като си изредил поредицата от конкретни поводи, която ви е събрала, следва втората стъпка – да формулираш ясно и точно очерталата се **закономерност**. След това трябва да се посочат **причините**, които са довели до нея, както а **условията**, които ѝ позволяват да се проявява и развива. В конкретния случай това са лицемерието на властниците и обществената апатия.

Така стигаш и до възможното **решение** на проблема – да не се оставят да потънат в забрава хилядите отделни случаи на несправедливост, а непрекъснато да се огласяват пред обществото, за да се оформи една атмосфера на нетърпимост и неприемане. За това обаче е нужна организация, която да работи активно, като изгради връзка с медиите и поставя непрекъснато въпроса пред различни форуми. **Предлагаш** да създадете такава организация и очертаваш най-непосредствените ѝ задачи. И за да повдигнеш емоционалния градус, а и да създадеш запомнящ се израз на събралата се гражданска енергия, предлагаш вашето движение да действа под **лозунга**. „**Ти си следващият, който има свещеното право да бъде излъган!**“

2. НЕКА ВИДИМ И ОЩЕ ЕДНА СИТУАЦИЯ:

Двама съученици, които претендират за ролята на лидер в класа, привидно са приятели. Единият от тях обаче не може да получи шестица по математика и затова моли другия да му подсказва на контролното. Помоленият дава на приятеля си отговорите на теста, но на две места нарочно бърка. Истината излиза наяве, след като учителят връща контролните. На следващия ден, в часа по физическо, измаменият удря лъжливия си приятел с боксови ръкавици. Последният артистично пада на земята, после моли учителя да го освободи, защото не се чувства добре, а на следващия ден се връща с медицинско свидетелство за нанесен побой. Занася бележката на класния ръководител и заявява, че иска да подаде оплакване. Класният обаче знае, че и двамата участници в драмата не искат родителите им да научат. Използва това, за да реши проблема с помощта на класа.

Нека вашият клас да реши този казус. За целта се разделете на шест групи, всяка от които ще изразява гледната точка на:

1. първото момче, което моли за помощ по математика, а след това удря измамника;
2. второто момче, нарочно дало неверни отговори, а след това изкарало се жертва;
3. класния ръководител;
4. директора на училището, който знае всичко и трябва да бъде арбитър;
5. момчетата от класа, свидетели на случая в салона по физическо;
6. момичетата от класа, които само са чули за случката, но които не обичат момчето, изкарващо се жертва, защото е много високомерно, въпреки че иначе е привлекателно.

След събиране на информация от различни източници, свързана с агресията в училище, както и след консултации вътре в групите, по един представител на всяка от тях да направи публично изказване, от което да стане ясно, че:

- а) борбата за лидерство не бива да се води с всички средства;
- б) в тази ситуация никой не е невинен;
- в) подкрепа ще спечели този, който се смири пред общия интерес;
- г) всички осъзнават колко са зависими от другите;
- д) случилото се не бива да се повтаря.

След като всяка група представи своята позиция, учениците трябва да оценят съобразно своя опит доколко представените тези и аргументи са валидни и дали водят до решаване на проблема.